škola v Příbrami (podřízena jest ministerstvu orby) a ve Vělicče (podléhá ministerstvu financí); státními ústavy nejsou hornická škola v Lubnu, v Celovci (oba ústavy jsou zemské), v Duchcově a v Moravské Ostravě. Vliv ministerstva orby k těmto školám mimostátním obmezoval se na dohled k činnosti jich potud, pokud výsledek její podmiňuje výplatu státních subvencí.

Učitelstvo škol národních.

I. Část všeobecná.

Škola národní jest jednou z nejdůležitějších institucí moderního státu prostředkujíc základy vzdělání a jsouc namnoze milionům občanstva státního jediným zdrojem vyučování a vzdělání; bez školy obstála by sotva jak rodina, tak obec, církev a stát, ba celá společnost lidská. Odtud vysvětliti se dá onen tuhý boj církve a státu o nadvládu nad školou; církev osobuje si právo nad školou k tomu poukazujíc, že základy její srostly tak hluboce se životem veřejným, že jí nezbytně a výhradně přináleží vésti vyučování všech stupňů a škola že jest jakési annexum církve; posláním církve že jest vésti vyučování i správu duší pospolu, nerozlučně, anať jedině výchova v náboženství základ mající a vyučování zbudované na zásadách náboženskomravních jest správným a opravdovým vzděláním lidu, jehož úspěch zajištěn jest toliko neobmezeným vlivem církve. I byla veškera učiliště skoro všechněch evropských států až do konce 18. století povahy přísně konfesionelní. Francouzskou revolucí počíná se vlastní perioda zápasu církve a státu o školství; hlásána vznešená myšlénka úplné rovnosti všech lidí bez rozdílu náboženského vyznání a povýšeno za zásadu, že vše, k čemu ve státu dojíti má, čeho potřebí k existenci a rozvoji státu a zařízení státních, jedině státu přináleží vésti, obhlédati a pořádati. Kdežto však ve Francii veškero školství přikázáno ústřední správě státní, potrvávaly dřívější poměry k církvi ve většině států nadále, a jen za velikých bojů domohl se stát v zájmu občanské svobody a rovnosti ponenáhlu dozorčího práva nad školstvím. Pokud ovládala církev výhradně školství národní, nebylo zvláštního stavu učitelského na školách národních; učitelé byli úplně odvislými od církevní vrchnosti a učitelstvo škol elementárních nemělo ani hrubě potřebných vlastností a vědomostí k výkonu tak důležitého povolání; učitel byl namnoze kostelníkem maje na starosti služby svěřované nižším zřízencům církevním; ostatně podléhal učitel i pozemkové vrchnosti a vrchnosti patrimoniální jsa vůbec příslušníkem třídy poddanské.

II. Poměry učitelů škol národních v Rakousku.

Vedle politické ústavy školní z r. 1805 řídil místní správce duší dohled nejen nad veškerým vyučováním školským, nýbrž i nad živobytím učitelstva; děkan jakožto dozorce školního okresu kontroloval učitele co do píle, zachovávání předpisů o vyučování a mravního způsobu živobytí; úřad učitelský obsazoval se k presentaci učiněné se strany patronátu školského děkanu; ten zkoumati měl presentaci a předložiti ji konsistoři; konsistoř měla na vůli buďto presentaci schváliti nebo zamítnouti a i když presentovanému kandidátu dostalo se schválení, mohl zemský úřad školní povolanému učiteli uděliti potvrzovací dekret ve srozumění s konsistoří teprve po tříleté, uspokojivě konané službě; až do té doby byl učitel jen prozatímně ustanoven a k návrhu patrona mohl být místa svého zbaven

bez dalšího konsistoře ve srozumění s politickou vládou zemskou. Císařským patentem ze dne 5. listopadu 1855 č. 195 ř. z. prohlášen byl konkordát uzavřený mezi papežem Piem IX. a rakouským mocnářstvím dne 18. srpna 1855; dle čl. VIII. podrobeni byli všichni učitelové katolických škol národních dozoru církevnímu; jen osoby, proti nimž ve příčině víry a mravů nebylo nejmenší závady, mohly býti za učitele povolány; ztráta úřadu následovala namnoze poklések pranepatrný.

Úplnou přeměnu doznaly právní poměry učitelů na školách národních zrušením konkordátu a zavedením říšského zákona o školách národních ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z.

1. Pokud jde o udílení míst učitelských vytčena zásada, že úřad učitele na veřejných školách a vychovatelnách jest úřadem veřejným, přístupným všechněm občanům statním bez rozdílu, ač-li zákonným způsobem prokázali způsobilosť svou (§ 6 zák. ze dne 25. května 1868 č. 48 ř. z.). Toto zákonné ustanovení obmezeno bylo § 48 novely k říš. zákonu o školách národních v tom směru, že všechněm vyznáním víry stejně přístupen jest úřad učitelský vyjímaje úřad zodpovědného správce školy. Služby školní a kostelní dříve společně učitelem konané jsou úkony veřejnými; za které z úkonů těchto po jich oddělení přísluší někdejší příjmy učitele a pokud (za kterých okolností) nyní přikázati se mají mešníku nebo učiteli, o tom rozhodovati přináleží pro případ sporu dle § 55 zák. o školách národních výhradně úřadům správním a to jen dle povahy titulů, jichž se obě strany dovolávají (rozh. ze dne 28. června 1882).

K úřadu učitelskému nelze připustiti toliko těch, kdož odsouzeni jsouce nálezem trestním pozbývají volitelnosti do zastupitelstva obecního (§ 48 odst. 3 říš. zák. o školách národních). Dle čl. 3 zákl. zák. stát. o všeobecných právech občanů státních a vedle § 48 říš. zák. o škol. národních lze nabýti definitivního postavení učitelského jen rakouským občanům státním. Vyjmuti jsou pouze cizinci, kteří v přiměřené lhůtě prokázati mohou, že v některé tuzemské obci jim bylo zajištěno přijetí ve svazek domovský za účelem dosažení občanství státního. Pro případ tento dlužno vyčkati výsledku projednávání o přijetí nebo nepřijetí ve svazek občanů státních a dotyčná osoba do té doby, nejpozději pak do konce příštího roku školního může být ponechána v úřadě svém jako síla výpomocná (nař. ze dne 29. června 1877 č. 422 věst. č. 17).

2. Okresní školní rada osazuje provisorně nebo dočasně uprázdněná místa na školách národních, zemská školní rada pak vykonává totéž právo, pokud jde o ústavy učitelské a o cvičné školy s nimi spojené (§ 49). Definitivní povolání ředitelů, učitelů a podučitelů při veřejných školách národních přísluší zemskému školnímu úřadu za spolupůsobení těch, kdož školu vydržují (§ 50). Po výnosu ministra vyučování ze dne 26. prosince 1879 č. 20.179 smí se úřad definitivního učitele obsaditi jen na základě předchozího konkursu a žádosti. Konkurs netřeba vypisovati, jsou-li veškera místa učitelská při některé veřejné škole národní obsazena a jde-li jen o přenesení správy dotyčné školy (rozh. ze dne 19. února 1885 č. 504). Ten, kdo jest presentován za učitele a má veškery náležitosti zákonem žádané, nesmí býti odmrštěn leda v tom případu, že by dopustil se těžkých mravních poklesků nebo takových činů, jež by v zápětí měly propuštění z úřadu učitelského.

III. Způsobilosť.

Vzdělávání sil učitelských svěřeno jest zvláštním ústavům — ústavům učitelským; jsou pak zřízeny zvláštní ústavy pro učitele a zvláštní ústavy pro výchovu učitelek (§ 26 říš. zák. o školách národních). Vysvědčení dospělosti (§ 59) činí dotyčnou osobu schopnou, aby byla ustanovena zatímně za podučitele nebo učitele (§ 38 odst. 1 novely). Aby kdo byl definitivně ustanoven za podučitele nebo učitele na obecných školách národních, musí se vykázati způsobilostí pro úřad učitelský na obecných školách národních (ostatně viz čl. »Ústavy učitelské«). Kdo neabsolvoval vyučovací běh na ústavu učitelském, jemuž uděleno právo veřejnosti, může nabýti vysvědčení dospělosti tím, že dokonav 19. rok věku svého podrobí se s úspěchem zkoušce na některém státním ústavu učitelském (§ 41). Abiturienti škol středních, kteří míní se věnovati úřadu učitelskému na školách národních, musí se podrobiti zkoušce způsobilosti toliko z těch předmětů, jichž znalost maturitním vysvědčením prokázána není; příznivým výsledkem podmíněno jest vyhotovení úplného vysvědčení dospělosti; při tom se známky maturitního vysvědčení ze školy střední přepíší do vysvědčení dospělosti na ústavu učitelském (§ 66 výnosu min. vyuč. ze dne 26. května 1874 č. 7114).

Zodpovědnými správci školy mohou být ustanoveni jen učitelé prokázavší způsobilost vyučovati náboženství onoho vyznání, jemuž přináleží většina žáků dotyčné školy dle průměru předchozích pěti školních roků. O tom, zda dotyčná osoba způsobilá jest vyučovati náboženství čili nic, rozhoduje úřad církevní. Vedle zásad katolického práva církevního musí se dostati tomu, kdo zamýšlí vyučovati náboženství katolickému, od biskupa dotyčné diecése církevního poslání a zmocnění (missio et auctoritas); biskup má při tom zření míti k náboženskému smýšlení a zbožnosti žadatelově. Povinností biskupa jest, bdíti nad neporušeností učení a náboženskou výchovou mládeže a vyloučiti v náboženství každou osobu nezpůsobilou.

Míra povinností učitele řídí se potřebou školy; zaměstnanost nad 30 hodin vyučování v témdni musí být zvlášť honorována (§ 51). Učitele, kteří mají sice vysvědčení učitelské způsobilosti pro obecné školy národní, avšak jich působnost nedostatečnou býti se jeví, může zemský školní úřad přidržeti k opětné zkoušce způsobilosti učitelské. Je-li i tu výsledek zkoušky nedostatečným, pozbývá platnosti i vysvědčení prvé nabyté a na rozhodnutí zemského úřadu školního záleží, zda smí býti dotyčná osoba připuštěna k úřadu učitelskému v provisorní vlastnosti, či naprosto a navždy vymýtěna z povolání učitelského (§ 53).

IV. Chová-li se učitel ve škole na úkor svým povinnostem nebo mimo školu jednáním svým poškozuje vážnost nebo vliv stavu učitelského' nastupuje se proti němu prostředky disciplinárními, po případě vedle toho i stíháním cestou trestní (viz ostatně čl. »Řízení disciplinární«).

V. Služné učitelstva škol národních.

Zákonité služné a způsob příjmů upraviti se má zákonodárstvím zemským; při tom užiti se má těchto zásad:

1. Nejmenší příjmy, jichž žádná obec školní více snížiti nesmí, mají býti vyměřeny tak, aby učitel i podučitel nejsa nucen vrhati se na zaměstnání vedlejší veškery síly věnovati mohl povolání svému a aby učitel obživiti mohl i rodinu za poměrů v místě panujících.

2. Učiteli má se služného dostávati přímo od úřadu školního a nemá se jemu svěřovati vybírání školného.

3. O včasném a náležitém poskytování služného vedou dohled a rozhodují úřady školní. Všichni učitelé definitivně ustanovení a podučitelé se zkouškou způsobilosti učitelské, jakož i vdovy a sirotci po nich mají nárok na pensi a posuzují se v té příčině vůbec dle pravidel vytčených pro úředníky státní, při čemž započítatelným jest i čas, který ztrávil učitel složiv zkoušku učitelské způsobilosti jako provisorní síla na některé veřejné škole. Co do výměry platů odpočinkových učitelů na školách národních nastoupiti mají platnost zvláštní zemské zákony (rozh. ze dne 25. listopadu 1880 a ze dne 13. května 1885). Rovněž sluší posuzovati nároky učitelů škol národních na substituční poplatky za zastupování jiných učitelů konané vedle vlastních povinností služebních nikoli dle norem o substituci ze dne 3. července 1839, nýbrž dle nyní platných zákonů říšských a zemských o školách národních (rozh. říš. soudu ze dne 27. dubna 1876, sb. »Hye-ova« III., 108).

4. K úhradě nákladů pensijních dlužno zříditi v královstvích a zemích na říšské radě zastoupených pensijní fondy za součinnosti učitelstva, obcí a země a přikázáním vhodných přírůstků; správa fondů pensijních má býti svěřena zemskému úřadu školnímu. Obce samostatně pečující o přiměřené výslužné svých učitelů osvobozeny jsou od povinnosti přispívati do společného pensijního fondu. Bližší ustanovení o tom vytknouti jest zákonodárství zemskému. Učitelé placení z prostředků státních a jich rodiny dostávají z nich i přiměřené platy zaopatřovací (srv. čl. »Školné a fondy školní«).

VI. Dozor nad učitelstvem a důvody vyloučení z úřadu učitelského.

Novela zavádí dozor nad učitelstvem ve škole i mimo školu; i soukromý život učitele podléhá kontrole; bližší ustanovení o podmínkách disciplinárního řízení a o trestech disciplinárních stanoviti jest zákonodárství zemskému.

Z úřadu učitelského vyloučiti jest:

1. toho, kdo stíhán byv soudem trestním pozbyl volitelnosti do zastupitelstva obecního (§ 84 odst. 3 nov.).

2. Rovněž toho, kdo opětovně musí skládati zkoušku učitelské způsobilosti a při ní prokáže nedostatečné vědomosti a schopnost pro úřad učitelský, může zemský školní úřad definitivně vyloučiti z úřadu učitelského (§ 53 nov. — srv. i svrchu sub. III. na konci).

3. Na základě § 53 novely může církevní úřad dáti návrh, aby správce školy již aprobovaný k vyučování v náboženství byl poznovu podroben zkoušce z náboženství, není-li úřad církevní s vyučováním jeho v náboženství spokojen. O výsledku opětované zkoušky z náboženství rozhoduje úřad církevní; jsou-li po nábledu jeho vědomosti zkoušeného z náboženství nedostatečny, může zemský školní úřad dotyčného učitele přikázati provisorně k další službě nebo jej z úřadu učitelského vyloučiti.

4. Učitelské síly provisorně ustanovené mohou být jednajíce proti povinnostem stavu svého ve škole nebo poškozujíce chováním svým mimo školu vážnost stavu učitelského nebo vliv postavení svého jako vychovatelé a učitelé bez nálezu disciplinárního ihned a beze všeho dalšího zbaveni místa učitelského (§ 54).

5. Definitivně ustanovení učitelé a podučitelé, jakož i ředitelové mohou být zbaveni úřadu učitelského po předchozím řádném řízení disciplinárním a to rovněž pro poklésky v předešlém odstavci naznačené. Ježto pak vyžaduje se řádného řízení disciplinárního tedy jen k sesazení učitelů a podučitelů definitivně ustanovených, kdežto učitel provisorně ustanovený beze všeho dalšího může býti odstraněn prohřešiv se chováním svým proti povinnostem, může být každý mladý učitel vedle § 54 nov. navždy vylučen z úřadu učitelského.

VII. Zákonodárství zemské vytýká řadu dalších ustanovení o právních poměrech učitelstva, jimiž se zásadní předpisy říšského zákona o školách národních blíže určují a doplňují. Jsou pak to: pro Čechy zák. ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z. příl. č. 3 z r. 1876 pozměněný v §§ 26 a 30 zemským zákonem ze dne 2. května 1886 č. 41 a 48 a v § 75 zemským zákonem ze dne 2. května 1886 č. 48, dále z. zák. ze dne 13. února 1873 č. 14, z. zák. ze dne 5. listopadu 1892 č. 77, z. zák. ze dne 13. května 1894 č. 36, jímž změněny byly: §§ 18, 27, 28, 33, 39, 41, 50, 54, 58, 62, 73, 79, 80, 82 z. zák. ze dne 19. prosince 1875, dále § 26 zem. zák. ze dne 2. května 1886 č. 41 a § 75 z. z. ze dne 2. května 1886 č. 48 a posléze §§ 19, 20 a 30 z. z. ze dne 5. listopadu 1892 č. 77. Pro Moravu zák. ze dne 24. ledna 1870 č. 18 příl. č. 25, z. zák. ze dne 26. září 1884 č. 77, ze dne 10. května 1887 č. 70, ze dne 1. října 1880 pojednávající o osvobození učitelů veřejných škol národních a měšťanských a jich rodin od přirážek zemských a vyvazovacích, jakož i od přirážek okresních a obecních k daním z příjmů pokud jde o jich úřední příjmy a požitky na odpočinku. Pro Slezsko zem. zákony ze dne 21. února 1870 č. 17 z. z. příl. č. 75, ze dne 5. ledna 1873 č. 4, ze dne 2. dubna 1887 č. 23, ze dne 3. března 1879 č. 15 z. z. týkající se suplování učitelů na veřejných školách, zák. ze dne 22. ledna 1885 č. 6 z. z. pojednávající o služebních přídavcích podučitelů počítaje dle služebních let jejich; zák. ze dne 1. května 1886 č. 21 z. z. o funkčním přídavku správců jednotřídních škol národních, zák. ze dne 1. května 1886 č. 22 z. z., jímž se k výplatě přikazují zemskému fondu školnímu funkční přídavky správců jednotřídních škol národních a služební přídavky (dle služebních let poskytované) učitelů na národních a měšťanských školách ve Slezsku. Konečně je to zák. ze dne 19. října 1880 č. 28 z. z. upravující osobní a služební poměry učitelstva veřejných škol národních a měšťanských přináležejícího k moci branné. Pro Bukovinu zák. ze dne 30. ledna 1873 č. 10 z. z. a z. zák. ze dne 22. ledna 1885 č. 60 z. z. a zák. ze dne 25. října 1880 č. 24 z. z. upravující osobní a služební poměry učitelů škol národních přináležejících k moci branné pokud jde o jich závazek k aktivní službě vojenské. Pro Dalmacii zák. ze dne 29. prosince 1871 č. 12 z. z. z r. 1872 a zák. ze dne 18. listopadu 1880 č. 65 z. z.; zák. ze dne 24. listopadu 1880 č. 1 z. z. z r. 1881, ze dne 3. května 1886 č. 21 z. z., zák. ze dne 6. března 1887 č. 15 z. z. týkající se zvláštních učebních kursů spojených s měšťanskými školami v Šibeníku a Curzole a s obecnými školami národními v Travě a Seloe a zák. ze dne 24. listopadu 1880 č. 64 z. z. pojednávající o suplování a remuneraci nadpočetného množství hodin učitelů veřejných škol národních, zák. ze dne 5. prosince 1880 č. 5 z. z. z r. 1881, jímž se upravují služební a osobní poměry učitelů veřejných škol národních k vojenské

službě povinných v případu mobilisace. Pro Halič: zák. ze dne 2. května 1873 č. 251 z. z., zák. ze dne 6. března 1875 č. 32 z. z., ze dne 2. února 1885 č. 27, zák. ze dne 13. dubna 1878 č. 35 z. z. poskytující osvobození příjmův samosprávních funkcionářů a úředníků od přirážek k fondu vyvazovacímu, od přirážek zemských a okresních, zák. ze dne 18. března 1879 č. 67 z. z. upravující osobní a služební poměry učitelů škol národních veřejných, pokud k branné moci přináležejí. Pro Gorici a Gradišku: zák. ze dne 10. března 1870 č. 18 z. z., z. ze dne 16. října 1875 č. 28 z z., ze dne 27. května 1864 č. 13 z. z., ze dne 18. února 1873 č. 14 z. z., ze dne 16. ledna 1881 č. 6 z. z., zák. ze dne 4. března 1879 č. 9 z. z. Pro Istrii: zák. ze dne 30. března 1870 č. 19 z. z., zák. ze dne 3. listopadu 1874 č. 30 z. z.; pro Korutany: zák. ze dne 17. ledna 1870 č. 13 z. z., ze dne 27. října 1871 č. 24 z. z., zák. ze dne 3. března 1879 č. 9 z. z.; pro Krajinu: zák. ze dne 29. dubna 1873 č. 22 z. z., zák. se dne 28. října 1875 č. 28 z. z., ze dne 18. listopadu 1880 č. 13 z. z., zák. ze dne 18. června 1877 č. 6 z. z. a zák. ze dne 9. března 1879 č. 13 z. z. Pro Dolní Rakousy: zák. ze dne 5. dubna 1870 č. 35 z. z., ze dne 18. listopadu 1871 č. 44 z. z., zák. ze dne 28. ledna 1873 č. 10 z. z. týkající úpravy ročních příjmů učitelstva na veřejných školách národních a měšťanských, dále zák. ze dne 30. července 1876 č. 43 z. z., zák. ze dne 16. dubna 1887 č. 24 z. z. o propůjčování služebních přídavků mužským silám učitelským při veřejných obecných školách národních a měšťanských, zák. ze dne 3. března 1879 č. 27 z. z. o výnosu všeobecného normálu substitučního pro veřejné školy národní a měšťanské, zák. ze dne 3. března 1879 č. 26 z. z. upravující právní poměry učitelů škol národních a měšťanských k aktivní službě vojenské povolaných a placených z fondu okresního nebo zemského. Pro Rakousy Horní: zák. ze dne 23. ledna 1870 č. 10 z. z., zák. ze dne 28. ledna 1873 č. 16 z. z., ze dne 10. února 1875 č. 8 z. z., ze dne 1. ledna 1885 č. 1 z. z., zák. ze dne 27. ledna 1883 č. 7 z. z. upravující osobní a služební poměry učitelů škol národních k branné moci příslušejících, pokud jde o jich povinnost k aktivní službě vojenské. Pro Solnohrady: zák. ze dne 17. ledna 1870 č. 12 z. z., ze dne 25. října 1877 č. 37 z. z, ze dne 18. ledna 1873 č. 4 z. z., ze dne 27. listopadu 1871 č. 41 z. z., ze dne 9. ledna 1885 č. 4 z. z., ze dne 4. října 1880 č. 8 z. z. Pro Štýrsko: zák. ze dne 4. února 1870 č. 17 z. z., ze dne 3. května 1874 č. 32 z. z., ze dne 18. února 1873 č. 14 z. z., ze dne 17. května 1877 č. 15 z. z. o ustanovování učitelských sil na veřejných školách národních a měšťanských, zák. ze dne 13. října 1870 č. 58 z. z. o zřízení pensijního fondu pro učitele škol národních. Pro Tyroly: politická ústava školní ze dne 11. srpna 1805. Pro Vorarlberk: zák. ze dne 17. ledna 1870 č. 15 z. z.

Tyto zemské zákony vytýkají zevrubně podrobná ustanovení o ustanovování, služebních příjmech, disciplinárním vyšetřování, propuštění, přeložení na odpočinek učitelů a zaopatření jich pozůstalých.

VIII. Na konec poznamenati sluší, že učitelé škol národních osvobozeni jsou úřadu porotců (§ 3 lit. 4 zák. ze dne 23. května 1873 č. 121 ř. z.).

IX. V dobách nejnovějších podniknuta všeobecná a všemi vrstvami společnosti národní podporovaná akce na prospěch hmotného zlepšení učitelstva působícího na školách národních a měšťanských a mocně na-

léháno též na nezbytnou již reformu zastaralého řízení disciplinárního. Zemský sněm království Českého uchopil se jako rozhodující a povolaný činitel v zasedání svém r. 1899 konečně energicky věci této a lze doufati, že ještě téhož roku splněny budou skromné požadavky jedné z nejzasloužilejších tříd naší národní společnosti.

Udělení milosti (v právu trestním).

Udělení milosti záleží v právu císaři ústavou zaručeném úplně nebo částečně odpustiti následky spojené s činem trestním.

I. Pojem a význam.

Právo milost udíleti má též své odpůrce, kteří vzhledem na princip nejpřísnější spravedlnosti proti odpuštění trestu cestou milostí brojí. Proti tomu právem se namítá, že dle zkušeností v oboru práva trestního nabytých právo milosti nutným se jeví, poněvadž nedokonalost řízení trestního je předpokládá. Trestní zákony nejsou tak dokonaly a nikdy tak dokonalými nebudou, že by se jimi mohlo dostatečně čeliti případu, odsouzen-li kdo nevinně. Udělení milosti od mocnáře má spíše své plné odůvodnění v nepopíratelné theorii, že trest má míti účel ethický, polepšení zločince, nápravu citu právního a právní ideje. Udělení milosti má zvláště tenkráte účinek zdárný, když osoby ku trestu odsouzené, které jeví účinnou lítost a polepšení, lidské společnosti ještě před odpykáním si trestu se vrátí a jako užiteční členové v ni se zařadí. Nemenšího významu má udělení milosti tehdá, když se jedná o prominutí trestu za zločin politický. Udělení milosti je tedy všeobecně uznané, nedotknutelné právo zeměpána. Z pojmu »milost« vyplývá též, že se vykonává beze všeho zákonného odůvodnění; neboť každý výkon milosti jeví se, jak to již v podstatě pojmu leží, jen jako milost a nikoli jako právní nález. Prominutí nebo zmírnění trestu, o němž není v zákoně zmínky, přísluší pouze císaři (§ 411 tr. ř.). Udělení milosti udílí se k návrhu příslušného soudu na základě odsouzencově žádosti za milost (§ 411 odst. 2 tr. ř.). Udělení milosti může nastati též z vlastního rozhodnutí panovníkova. Otázku, zda udělení milosti i beze souhlasu a proti vůli odsouzeného místo míti může, jest dle rakouského trest. řádu kladně zodpověděti, poněvadž právo milost uděliti přísluší panovníkovi neobmezeně; jakmile milost udělena byla, nesmí trest ani dokonán, ani nesmí ten, jemuž milost byla udělena, déle držán býti ve vazbě. Stejným spůsobem jest záporně zodpověditi i další otázku, zda obviněný, nařídí-li panovník zastavení trestního řízení, oprávněn jest navrhnouti obnovu řízení trestního, poněvadž § 2 tr. ř. výslovně nařizuje, že veřejná žaloba zaniká, když na základě nejvyššího nařízení trestní řízení se zastaví. Z toho není ani ten případ vyjmut, když by obviněný pokračováním neb opětovným započetím trestního řízení svoji nevinu prokázati chtěl.

II. Druhy udělení milosti.

Udělení milosti nastupuje buď

1. před vynesením trestního nálezu, před nebo po zavedeném trestním vyšetřování; panovník má právo nařídíti, aby pro trestní čin trestní řízení se nezavádělo nebo zavedené se zastavilo (potlačení trestního řízení, abolice) (§ 2 odst. 4 tr. ř.). I proti připuštění tohoto zvláštního druhu milosti se mnoho bojovalo a ústavy jednotlivých států, které sice uznávají právo panovníkovo milost udíleti, obmezují toto aboliční právo tak, že žádají jako nutnou náležitost jeho dobré zdání nejvyššího